

Rada
Evropské unie

Brusel 13. června 2022
(OR. fr, en)

9761/22

ECOFIN 550
UEM 154
SOC 345
EMPL 227
COMPET 448
ENV 549
EDUC 218
RECH 341
ENER 257
JAI 812
GENDER 90
ANTIDISCRIM 70
JEUN 101
SAN 346

POZNÁMKA

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Č. dok. Komise:	9413/22 - COM(2022) 619 final
Předmět:	Doporučení pro DOPORUČENÍ RADY k národnímu programu reforem Lotyšska na rok 2022 a stanovisko Rady k programu stability Lotyšska z roku 2022

Delegace naleznou v příloze výše uvedený návrh doporučení Rady ve znění revidovaném a dohodnutém několika výbory Rady na základě návrhu Komise COM(2022) 619 final.

DOPORUČENÍ RADY

ze dne ...

k národnímu programu reforem Lotyšska na rok 2022 a stanovisko Rady k programu stability Lotyšska z roku 2022

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 121 odst. 2 a čl. 148 odst. 4 této smlouvy,

s ohledem na nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik¹, a zejména na čl. 5 odst. 2 uvedeného nařízení,

s ohledem na doporučení Evropské komise,

s ohledem na usnesení Evropského parlamentu,

s ohledem na závěry Evropské rady,

s ohledem na stanovisko Výboru pro zaměstnanost,

s ohledem na stanovisko Hospodářského a finančního výboru,

s ohledem na stanovisko Výboru pro sociální ochranu,

s ohledem na stanovisko Výboru pro hospodářskou politiku,

vzhledem k těmto důvodům:

¹ Úř. věst. L 209, 2.8.1997, s. 1.

- (1) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241², kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost, vstoupilo v platnost dne 19. února 2021. Nástroj pro oživení a odolnost poskytuje finanční podporu na provádění reforem a investic, a přináší tedy fiskální impuls financovaný Unií. Přispívá k hospodářskému oživení a k provádění udržitelných a prorůstových reforem a investic, zejména za účelem podpory zelené a digitální transformace, a současně zvyšuje odolnost ekonomik členských států a jejich potenciální růst. Pomáhá rovněž posílit udržitelné veřejné finance a podnítit růst a tvorbu pracovních míst ve střednědobém a dlouhodobém výhledu. Maximální finanční příspěvek na členský stát v rámci Nástroje pro oživení a odolnost bude aktualizován v červnu 2022 v souladu s čl. 11 odst. 2 nařízení (EU) 2021/241.

² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 17).

- (2) Dne 24. listopadu 2021 přijala Komise roční analýzu udržitelného růstu, jež zahájila evropský semestr koordinace hospodářských politik pro rok 2022. Analýza náležitě zohlednila Portský sociální závazek, který byl podepsán dne 7. května 2021 a který spočívá v pokračujícím provádění evropského pilíře sociálních práv vyhlášeného Evropským parlamentem, Radou a Komisí dne 17. listopadu 2017. Dne 25. března 2022 potvrdila priority roční analýzy udržitelného růstu 2022 Evropská rada. Dne 24. listopadu 2021 přijala Komise na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011³ rovněž zprávu mechanismu varování, ve které není Lotyšsko uvedeno mezi členskými státy, u nichž bude zapotřebí hloubkový přezkum. Téhož dne Komise rovněž přijala doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny a návrh společné zprávy o zaměstnanosti 2022, který analyzuje provádění hlavních směrů politik zaměstnanosti a zásad evropského pilíře sociálních práv. Doporučení týkající se hospodářské politiky eurozóny⁴ (dále jen „doporučení týkající se eurozóny 2022“) přijala Rada dne 5. dubna 2022, společnou zprávu o zaměstnanosti dne 14. března 2022.

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ze dne 16. listopadu 2011 o prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 25).

⁴ Doporučení Rady ze dne 5. dubna 2022, týkající se hospodářské politiky eurozóny (Úř. věst. C 153, 7.4.2022, s. 1).

- (3) Po celosvětové pandemii došlo k invazi Ruska na Ukrajinu a tato událost významně změnila geopolitickou a hospodářskou situaci. Ekonomiky členských států invazi pocítily mimo jiné v podobě zdražení energií, potravin a surovin a slabších vyhlídek na růst. Vyšší ceny energií zatěžují značně zejména nejzranitelnější domácnosti, jež žijí v energetické chudobě nebo jsou touto chudobou ohroženy, jakož i podniky, které jsou nejzranitelnější vůči prudkým nárůstům cen energií. Unie rovněž zažívá bezprecedentní příliv uprchlíků z Ukrajiny. Hospodářské dopady útočné války Ruska se projevily v členských státech asymetricky. Za těchto okolností byla 4. března 2022 poprvé uplatněna směrnice Rady 2001/55/ES⁵, a sice prováděcím rozhodnutím Rady (EU) 2022/382⁶, na jejímž základě mohou osoby vysídlené z Ukrajiny oprávněně pobývat v Unii a získávají přístup na trh práce, jakož i ke vzdělávání a odborné přípravě, zdravotní péči, bydlení a sociálnímu zabezpečení.

⁵ Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími (Úř. věst. L 212, 7.8.2001, s. 12).

⁶ Prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich dočasná ochrana (Úř. věst. L 71, 4.3.2022, s. 1).

- (4) S ohledem na rychle se měnící hospodářskou a geopolitickou situaci obnovuje evropský semestr v roce 2022 svou širokou koordinaci hospodářských politik a politik zaměstnanosti, přičemž se vyvíjí v souladu s požadavky na provádění Nástroje pro oživení a odolnost, jak je uvedeno v roční analýze udržitelného růstu 2022. Pro plnění politických priorit v rámci evropského semestru má zásadní význam provádění přijatých plánů pro oživení a odolnost, neboť tyto plány řeší všechna relevantní doporučení pro jednotlivé země vydaná v cyklech evropského semestru 2019 a 2020 nebo jejich významnou část. Doporučení pro jednotlivé země z let 2019 a 2020 zůstávají stejně relevantní i pro plány pro oživení a odolnost, které byly revidovány, aktualizovány nebo pozměněny v souladu s články 14, 18 a 21 nařízení (EU) 2021/241, a relevantní jsou i veškerá další doporučení pro jednotlivé země vydaná do dne předložení takto revidovaného, aktualizovaného nebo pozměněného plánu.
- (5) Od března 2020 je aktivována obecná úniková doložka Paktu o stabilitě a růstu. Ve sdělení ze dne 3. března 2021 nazvaném „Rok od vypuknutí pandemie COVID-19 – reakce v oblasti fiskální politiky“ Komise vyjádřila názor, že rozhodnutí o deaktivaci nebo pokračujícím uplatňování obecné únikové doložky by mělo vycházet z celkového posouzení stavu ekonomiky, přičemž hlavním kvantitativním kritériem by měla být úroveň hospodářské činnosti v Unii nebo v eurozóně v porovnání s předkrizovými úrovněmi (konec roku 2019). Zvýšená nejistota a silná rizika nepříznivého vývoje pro hospodářský výhled v souvislosti s válkou v Evropě, bezprecedentní prudké zdražování energií a pokračující narušení dodavatelských řetězců opodstatňují prodloužení obecné únikové doložky Paktu o stabilitě a růstu do konce roku 2023.

- (6) Podle přístupu v doporučení Rady ze dne 18. června 2021⁷, kterým se vydává stanovisko Rady k programu stability Lotyšska z roku 2021, se celkové nastavení fiskální politiky momentálně nejlépe poměřuje jako změna primárních výdajů (očištěných o diskreční opatření na straně příjmů a s vyloučením dočasných mimořádných opatření souvisejících s krizí COVID-19), ale se zahrnutím výdajů financovaných z nevratné podpory (grantů) v rámci Nástroje pro oživení a odolnost a dalších fondů Unie, ve vztahu k střednědobému potenciálnímu růstu⁸. Nad rámec celkového nastavení fiskální politiky je taktéž věnována pozornost vývoji primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů⁹ (očištěných o diskreční opatření na straně příjmů a s vyloučením dočasných mimořádných opatření souvisejících s krizí COVID-19) a investic, aby se posoudilo, zda je vnitrostátní fiskální politika obezřetná a zda její skladba přispívá k udržitelnému oživení v souladu se zelenou a digitální transformací.

⁷ Doporučení Rady ze dne 18. června 2021, kterým se vydává stanovisko Rady k programu stability Lotyšska z roku 2021 (Úř. věst. C 304, 29.7.2021, s. 63).

⁸ Odhady týkající se nastavení fiskální politiky a jejích složek v tomto doporučení jsou odhady Komise založené na předpokladech, z nichž vychází jarní prognóza Komise z roku 2022. Odhady Komise, pokud jde o střednědobý potenciální růst, nezahrnují pozitivní dopad reforem, které jsou součástí plánu pro oživení a odolnost a které mohou potenciální růst podpořit.

⁹ Nefinancovaných z grantů v rámci Nástroje pro oživení a odolnost nebo dalších fondů Unie.

- (7) Dne 2. března 2022 přijala Komise sdělení, které poskytuje obecné pokyny pro fiskální politiku v roce 2023 (dále jen „fiskální pokyny“) s cílem podpořit přípravu programů stability a konvergenčních programů členských států, a tím posílit koordinaci politik. Komise konstatovala, že na základě makroekonomického výhledu v zimní prognóze z roku 2022 se v roce 2023 jeví jako vhodné přejít od podpůrného celkového nastavení fiskální politiky, které se uplatňovalo v období 2020–2022, k obecně neutrálnímu celkovému nastavení fiskální politiky, ale je třeba případně reagovat na vyvíjející se hospodářskou situaci. Komise oznámila, že fiskální doporučení pro rok 2023 by měla i nadále rozlišovat mezi členskými státy a zohledňovat možné efekty přelévání mezi zeměmi. Komise vyzvala členské státy, aby tyto pokyny zohlednily ve svých programech stability a konvergenčních programech. Komise se zavázala pečlivě sledovat hospodářský vývoj a své politické pokyny upravit podle potřeby a nejpozději v rámci jarního balíčku evropského semestru na konci května 2022.
- (8) Pokud jde o fiskální pokyny, zohledňují fiskální doporučení pro rok 2023 zhoršený hospodářský výhled, zvýšenou nejistotu a další rizika nepříznivého vývoje a vyšší inflaci ve srovnání se zimní prognózou Komise z roku 2022. Vzhledem k těmto skutečnostem musí fiskální reakce rozšířit veřejné investice do zelené a digitální transformace a energetické bezpečnosti, podpořit kupní sílu nejzranitelnějších domácností, aby byl zmírněn dopad prudkého zdražení energií, a musí pomoci omezit inflační tlaky ze sekundárních účinků prostřednictvím cílených a dočasných opatření. Fiskální politika musí zůstat aktivní, aby se přizpůsobila rychle se vyvíjejícím okolnostem, včetně výzev vyplývajících z útočné války Ruska vůči Ukrajině, pokud jde o obranu a bezpečnost, a musí být diferencovaná podle jednotlivých zemí v závislosti na jejich fiskální a hospodářské situaci, mimo jiné pokud jde o jejich vystavení krizi a příliv vysídlených osob z Ukrajiny.

- (9) Dne 30. dubna 2021 předložilo Lotyšsko Komisi v souladu s čl. 18 odst. 1 nařízení (EU) 2021/241 svůj národní plán pro oživení a odolnost. Komise podle článku 19 nařízení (EU) 2021/241 posoudila relevanci, účinnost, efektivnost a ucelenost tohoto plánu pro oživení a odolnost v souladu s pokyny pro posuzování stanovenými v příloze V uvedeného nařízení. Dne 13. července 2021 přijala Rada prováděcí rozhodnutí o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Lotyšska¹⁰. Uvolnění splátek je podmíněno přijetím rozhodnutí Komise podle čl. 24 odst. 5 nařízení (EU) 2021/241, v němž se stanoví, že Lotyšsko uspokojivě splnilo příslušné milníky a cíle stanovené v prováděcím rozhodnutí Rady. Předpokladem uspokojivého splnění je rovněž skutečnost, že nedošlo ke zvratu u dříve dosažených milníků a cílů.
- (10) Dne 22. dubna 2022 předložilo Lotyšsko svůj národní program reforem na rok 2022 a dne 26. dubna 2022 svůj program stability z roku 2022 ve lhůtě stanovené v článku 4 nařízení (ES) č. 1466/97. Vzhledem k jejich provázanosti byly oba programy posuzovány společně. V souladu s článkem 27 nařízení (EU) 2021/241 zohledňuje národní program reforem na rok 2022 rovněž zprávy, které Lotyšsko dvakrát ročně podává o pokroku dosaženém při provádění svého plánu pro oživení a odolnost.
- (11) Komise zveřejnila dne 23. května 2022 zprávu o Lotyšsku pro rok 2022. Posoudila pokrok, který Lotyšsko učinilo při plnění příslušných doporučení, jež pro něj přijala Rada v letech 2019, 2020 a 2021, a na základě srovnávacího přehledu oživení a odolnosti zhodnotila, jak Lotyšsko provádí plán pro oživení a odolnost. Vycházejíc z této analýzy, zpráva o Lotyšsku poukázala na mezery, pokud jde o výzvy, které plán pro oživení a odolnost neřeší nebo je řeší pouze částečně, a o nové a vyvíjející se výzvy včetně těch, jež vyplývají z ruské invaze na Ukrajinu. Posoudila rovněž pokrok Lotyšska při provádění evropského pilíře sociálních práv a v plnění hlavních cílů Unie v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby, jakož i pokrok při dosahování cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje.

¹⁰ Dokumenty ST 10157/2021; ST 10157/2021 ADD1.

- (12) Dne 23. května 2022 vydala Komise zprávu podle čl. 126 odst. 3 Smlouvy. Tato zpráva se zabývala rozpočtovou situací Lotyšska, neboť jeho schodek sektoru vládních institucí překročil v roce 2021 referenční hodnotu 3 % hrubého domácího produktu (HDP) stanovenou ve Smlouvě. Zpráva dospěla k závěru, že kritérium schodku nebylo splněno. V souladu se sdělením ze dne 2. března 2022 Komise na jaře 2022 nenavrhl zahájit nové postupy při nadměrném schodku; zda má být navrženo zahájení postupů při nadměrném schodku, znovu posoudí na podzim 2022.
- (13) V doporučení ze dne 20. července 2020¹¹ Rada Lotyšsku doporučila, aby v letech 2020 a 2021 v souladu s obecnou únikovou doložkou přijalo veškerá nutná opatření k účinnému řešení pandemie COVID-19, k udržení ekonomiky a k podpoře následného oživení. Rovněž Lotyšsku doporučila, aby, pokud to hospodářské podmínky dovolí, provádělo fiskální politiky zaměřené na dosažení obezřetné střednědobé fiskální pozice a zajištění udržitelnosti dluhu při souběžném zvyšování investic. Podle údajů potvrzených Eurostatem se schodek sektoru vládních institucí Lotyšska zvýšil z 4,5 % HDP v roce 2020 na 7,3 % v roce 2021. Reakce Lotyšska v oblasti fiskální politiky podpořila hospodářské oživení v roce 2021, zatímco dočasná mimořádná opatření se zvýšila z 2,8 % HDP v roce 2020 na 5,2 % v roce 2021. Opatření přijatá Lotyšskem v roce 2021 byla v souladu s doporučením Rady ze dne 20. července 2020. Diskreční rozpočtová opatření přijatá vládou v letech 2020 a 2021 byla většinou dočasné povahy nebo byla doprovázena kompenzačními opatřeními. Zároveň některá z diskrečních opatření přijatých vládou v období 2020–2021 nebyla dočasná ani nebyla doprovázena kompenzačními opatřeními a spočívala zejména ve snížení sazby příspěvků na sociální zabezpečení, zvýšení prahové hodnoty pro úlevy na dani z příjmu fyzických osob, zvýšení mezd zdravotnického personálu a učitelů a zvýšení minimálních sociálních dávek. Podle údajů potvrzených Eurostatem veřejný dluh vzrostl z 43,3 % HDP v roce 2020 na 44,8 % HDP v roce 2021.

¹¹ Doporučení Rady ze dne 20. července 2020 k národnímu programu reforem Lotyšska na rok 2020 a stanovisko Rady k programu stability Lotyšska z roku 2020 (Úř. věst. C 282, 26.8.2020, s. 89).

(14) Makroekonomický scénář, z něhož rozpočtové projekce programu stability z roku 2022 vycházejí, je realistický v roce 2022 a opatrný pro období po tomto roce. Vláda předpokládá, že reálný HDP vzroste v roce 2022 o 2,1 % a v roce 2023 o 2,5 %. Pro srovnání, jarní prognóza Komise z roku 2022 předpokládá podobný růst reálného HDP v roce 2022 ve výši 2,0 % a v roce 2023 mírně vyšší růst ve výši 2,9 %, a to zejména v důsledku pozitivnějšího výhledu soukromé spotřeby a vývozu. Ve svém programu stability z roku 2022 vláda očekává, že celkový schodek státního rozpočtu v roce 2022 poklesne na 6,5 % HDP a v roce 2023 pak až na 2,8 % HDP. Velký schodek v roce 2022 odráží především opatření zahrnutá do rozpočtu na rok 2022, konkrétně zvýšení úlev na dani z příjmu, rozsáhlý investiční balíček a zvýšení mezd zaměstnanců v odvětví zdravotní péče, vnitra a vzdělávání. Široká vládní podpora poskytovaná domácnostem a společnostem s cílem částečně kompenzovat růst cen energií, jakož i předpokládaný pomalejší růst daňových příjmů v důsledku negativního dopadu ruské invaze na Ukrajinu na hospodářství, navíc udrží zvýšený schodek, a to navzdory tomu, že podpora ekonomiky v souvislosti s pandemií COVID-19 bude v roce 2022 výrazně nižší než v roce 2021. Poměr veřejného dluhu k HDP by se měl podle projekcí v programu stability z roku 2022 zvýšit na 45,7 % v roce 2022 a klesnout na 45,2 % v roce 2023. Jarní prognóza Komise z roku 2022 předpokládá na základě politických opatření známých ke dni její uzávěrky schodek veřejných financí ve výši 7,2 % HDP v roce 2022 a 3,0 % v roce 2023. Tento schodek je vyšší než schodek předpokládaný v programu stability z roku 2022, zejména v důsledku dodatečných politických opatření zahrnutých v jarní prognóze Komise z roku 2022, konkrétně vytvoření vnitrostátních bezpečnostních rezerv dodávek energie v souladu s nedávnými změnami energetického zákona (odhadovaný fiskální dopad ve výši 0,6 % HDP v roce 2022). Vytvoření rezerv bylo věrohodně oznámeno, ale v době přípravy programu stability z roku 2022 nebylo známo. Jarní prognóza Komise z roku 2022 očekává poměr veřejného dluhu k HDP ve výši 47,0 % v roce 2022 a ve výši 46,5 % v roce 2023, což je více než prognóza programu stability na rok 2022. Rozdíl je způsoben projekcí vyššího schodku a odhadem nižšího nominálního HDP. Podle jarní prognózy Komise z roku 2022 se střednědobý (desetiletý průměrný) růst potenciálního produktu odhaduje na 2,3 %. V tomto odhadu však není zahrnut dopad reforem, které jsou součástí plánu pro oživení a odolnost a které mohou potenciální hospodářský růst Lotyšska podpořit.

- (15) V roce 2022 vláda postupně zrušila většinu opatření, která byla přijata v reakci na krizi COVID-19, takže se předpokládá, že dočasná mimořádná opatření klesnou z 5,2 % HDP v roce 2021 na 0,8 % v roce 2022. Na schodek veřejných financí dopadají opatření, která byla přijata ke zmírnění hospodářských a sociálních důsledků růstu cen energií – ta jsou v jarní prognóze Komise z roku 2022 odhadována na 0,9 % HDP v roce 2022 a očekává se, že v roce 2023 budou postupně zrušena.¹² Uvedená opatření spočívají především v cenových stopech pro domácnosti a podnikatele, v plném pokrytí některých dílčích složek sazeb za elektřinu státem, jakož i v podpoře určitých sociálních skupin a chudších domácností. Byla oznámena jako dočasná. Pokud však ceny energií zůstanou vysoké i v roce 2023, mohla by některá z nich pokračovat. Některá z daných opatření nejsou cílená, zejména obecné cenové stropy cen energií. Schodek veřejných financí ovlivňují také náklady na poskytování dočasné ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny, jejichž výši jarní prognóza Komise z roku 2022 odhaduje na 0,3 % HDP v roce 2022 a 0,5% HDP v roce 2023¹³, a také výdaje na obranu zvýšené o 0,1 % HDP v roce 2022 a o 0,3 % v roce 2023.
- (16) V doporučení ze dne 18. června 2021 Rada Lotyšsku doporučila, aby v roce 2022 zachovalo podpůrné nastavení fiskální politiky, včetně impulsu dodaného Nástrojem pro oživení a odolnost, a aby zachovalo investice financované z vnitrostátních zdrojů. Rovněž Lotyšsku doporučila, aby udržovalo pod kontrolou růst běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů, pokud to hospodářské podmínky dovolí, provádělo fiskální politiku zaměřenou na dosažení obezřetných střednědobých fiskálních pozic a na zajištění fiskální udržitelnosti ve střednědobém horizontu a současně posilovalo investice s cílem podpořit růstový potenciál.

¹² Číselné údaje představují výši ročních rozpočtových nákladů na opatření přijatá od podzimu 2021, mimo jiné v oblasti běžných příjmů a výdajů a – je-li to relevantní – kapitálových výdajů.

¹³ Předpokládá se, že celkový počet osob vysídlených z Ukrajiny do Unie postupně dosáhne 6 milionů do konce roku 2022, a jejich zeměpisné rozložení je odhadováno na základě velikosti stávající diaspory, relativní populace přijímajícího členského státu a skutečného rozložení vysídlených osob z Ukrajiny v rámci Unie k březnu 2022. Pokud jde o rozpočtové náklady na osobu, odhady vycházejí z mikrosimulačního modelu Euromod Společného výzkumného střediska Komise a zohledňují jak peněžní transfery, na které mohou mít lidé nárok, tak i věcné dávky, jako je vzdělávání a zdravotní péče.

(17) Podle jarní prognózy Komise z roku 2022 a informací obsažených v programu stability Lotyšska z roku 2022 se předpokládá, že v roce 2022 bude orientace fiskální politiky podle doporučení Rady podpůrná ve výši $-3,3$ % HDP¹⁴. Lotyšsko hodlá v souladu s doporučením Rady nadále podporovat oživení tím, že využije Nástroj pro oživení a odolnost k financování dodatečných investic. Očekává se, že kladný příspěvek výdajů financovaných z grantů v rámci Nástroje pro oživení a odolnost a z dalších fondů Unie k hospodářské činnosti se oproti roku 2021 zvýší o $0,8$ % HDP. Příspěvek investic financovaných z vnitrostátních zdrojů k nastavení fiskální politiky bude mít v roce 2022 podle projekcí expanzivní povahu a bude činit $0,3$ procentního bodu¹⁵. Lotyšsko má proto podle doporučení Rady v úmyslu zachovat investice financované z vnitrostátních zdrojů. Zároveň se předpokládá, že příspěvek růstu primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů (bez započtení nových opatření na straně příjmů) k celkovému nastavení fiskální politiky bude mít v roce 2022 expanzivní povahu a bude činit $1,5$ procentního bodu. Tento významný příspěvek expanzivní povahy zahrnuje dodatečný dopad opatření k řešení hospodářských a sociálních důsledků růstu cen energií ($0,8$ % HDP), jakož i náklady na poskytování dočasné ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny ($0,3$ % HDP). Lotyšsko má růst běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v roce 2022 v zásadě pod kontrolou, neboť významný expanzivní příspěvek běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v roce 2022 je způsoben zejména opatřeními, která mají řešit hospodářský a sociální dopad zvýšení cen energie, jakož i náklady na poskytnutí dočasné ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny.

¹⁴ Záporné (kladné) znaménko ukazatele odpovídá nadměrnému (deficitnímu) růstu primárních výdajů ve srovnání se střednědobým hospodářským růstem, což ukazuje na expanzivní (restriktivní) fiskální politiku.

¹⁵ Předpokládá se, že další kapitálové výdaje financované z vnitrostátních zdrojů budou mít expanzivní povahu a budou činit $0,7$ procentního bodu HDP, neboť jarní prognóza Komise z roku 2022 zahrnuje fiskální dopad vytváření bezpečnostních rezerv dodávek energie podle nedávných změn energetického zákona.

- (18) Nedojde-li ke změně politiky, v roce 2023 by mělo nastavení fiskální politiky podle jarní prognózy Komise z roku 2022 činit +3,2 % HDP¹⁶. Předpokládá se, že Lotyšsko bude v roce 2023 nadále využívat granty v rámci Nástroje pro oživení a odolnost k financování dodatečných investic na podporu oživení. Očekává se, že kladný příspěvek výdajů financovaných z grantů v rámci Nástroje pro oživení a odolnost a z dalších fondů Unie k hospodářské činnosti se oproti roku 2022 zvýší o 0,9 procentního bodu HDP. Příspěvek investic financovaných z vnitrostátních zdrojů k nastavení fiskální politiky bude mít v roce 2023 podle projekcí utlumující povahu a bude činit 0,8 procentního bodu¹⁷. Zároveň se předpokládá, že příspěvek růstu primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů (bez započtení nových opatření na straně příjmů) k celkovému nastavení fiskální politiky bude mít v roce 2023 utlumující povahu a bude činit 2,7 procentního bodu. Toto zahrnuje dopad postupného zrušení opatření k řešení zvýšených cen energií (0,9 % HDP) a dodatečné náklady na poskytování dočasné ochrany vysídleným osobám z Ukrajiny (0,1 % HDP).
- (19) V programu stability z roku 2022 se očekává, že schodek veřejných financí bude postupně klesat až na 2,3 % HDP v roce 2024 a na 1,7 % do roku 2025. Během časového rámce programu se tedy plánuje, že schodek veřejných financí zůstane pod úrovní 3 % HDP. Tyto prognózy počítají s postupným ukončováním programů podpory a se stabilním růstem daňových příjmů. Podle programu stability z roku 2022 se očekává, že poměr veřejného dluhu k HDP se do roku 2025 sníží, a to konkrétně na 44,5 % v roce 2024 a na 43,4 % v roce 2025. Podle analýzy Komise se rizika udržitelnosti dluhu ve střednědobém horizontu jeví jako nízká.

¹⁶ Záporné (kladné) znaménko ukazatele odpovídá nadměrnému (deficitnímu) růstu primárních výdajů ve srovnání se střednědobým hospodářským růstem, což ukazuje na expanzivní (restriktivní) fiskální politiku.

¹⁷ Předpokládá se, že ostatní kapitálové výdaje financované z vnitrostátních zdrojů budou mít utlumující povahu a budou činit 0,6 procentního bodu HDP, což je způsobeno vlivem srovnávací základny, konkrétně v jarní prognóze Komise z roku 2022 se předpokládá fiskální dopad vytvoření rezerv na zabezpečení dodávek energie, ale toto opatření se na rok 2023 nepředpokládá.

- (20) Daňové příjmy Lotyšska v poměru k HDP výrazně zaostávají za unijním průměrem, což omezuje financování veřejných služeb. Lotyšsko vybírá nejnižší příjmy z daní z příjmů právnických osob v Unii (0,7 % HDP v roce 2020), zatímco příjmy z majetkových daní činí 1,0 % HDP oproti unijnímu průměru ve výši 2,3 % HDP. Kromě toho, i když se daňové zatížení průměrné výdělečně činné osoby pohybuje kolem unijního průměru, implicitní daňová sazba na práci patří k nejnižším v Unii, a nabízí se tak významný prostor pro zvýšení příjmů ze zdanění práce na základě lepšího výběru daně a vyšší progresivity. Veřejné výdaje Lotyšska na zdravotní péči a sociální ochranu jsou ve srovnání s unijním průměrem obzvláště nízké, což znesnadňuje včasný a rovný přístup ke zdravotní péči a odpovídající sociální pomoci. V důsledku toho vykazuje Lotyšsko jednu z nejvyšších příjmových nerovností, nejnižší dopad sociálních transferů na snižování chudoby a nejhorší zdravotní stav obyvatel v Unii. I přes nedávná navýšení se minimální příjem, minimální důchody a dávky pro osoby se zdravotním postižením pohybují pod hranicí chudoby. Sociálnímu začleňování zranitelných skupin navíc brání omezený přístup k sociální pomoci a službám a jejich kvalita. Systém dlouhodobé péče je nedostatečně rozvinutý a nabídka domácí péče a komunitních služeb omezená. Dostupnost sociálního bydlení je nízká a často neposkytuje vhodné životní podmínky. Sociální pomoc se navíc v rámci jednotlivých obcí liší a často není dostatečně cílená. Vyšší zdanění majetku a kapitálu a větší progresivita zdanění příjmů nabízejí nejlepší potenciál pro zvýšení daňových příjmů, neboť tyto zdroje nejsou ve srovnání s průměrem Unie dostatečně využívány. Snaha o omezení šedé ekonomiky by navíc měla probíhat i nad rámec opatření plánovaných v rámci plánu pro oživení a odolnost.

- (21) V souladu s čl. 19 odst. 3 písm. b) nařízení (EU) 2021/241 a s přílohou V kritériem 2.2 uvedeného nařízení zahrnuje plán pro oživení a odolnost rozsáhlý soubor vzájemně se posilujících reforem a investic, které mají být provedeny, spolu s orientačním harmonogramem provádění, které má být dokončeno do 31. srpna 2026. Ty pomáhají řešit všechny nebo významnou část hospodářských a sociálních výzev uvedených v doporučeních, která Lotyšsku adresovala Rada v rámci evropského semestru v letech 2019 a 2020, jakož i ve veškerých doporučeních pro členský stát vydaných do dne přijetí plánu pro oživení a odolnost. Součástí lotyšského plánu pro oživení a odolnost jsou zejména opatření, která se v různé míře týkají všech šesti hlavních výzev – fiskální oblasti, lidského kapitálu, veřejné správy, produktivity a digitální a ekologické transformace. Plán pro oživení a odolnost zahrnuje reformy týkající se správy a financování vysokoškolských institucí, provádění komplexní strategie v oblasti lidských zdrojů ve zdravotnictví a zavedení valorizace dávek zaručujících minimální příjem. Mezi významné investice patří ekologizace systému dopravy v metropolitní oblasti Rigy, mimo jiné pořízením čistých veřejných vozidel, a energetická renovace soukromých i veřejných budov a podniků. Plánují se také významné investice na podporu regionálního rozvoje: výstavba škol, průmyslových parků a cenově dostupného bydlení a modernizace nemocnic. Tato opatření podle očekávání udržitelným způsobem podpoří růstový potenciál ekonomiky.

- (22) Očekává se, že provádění plánu Lotyšska na podporu oživení a odolnosti přispěje k dosažení dalšího pokroku v oblasti ekologické a digitální transformace. Na opatření podporující klimatické cíle připadá v Lotyšsku 37,6 % celkových prostředků, které byly na plán pro oživení a odolnost přiděleny, a na opatření podporující digitální cíle pak připadá 21 % z těchto celkových prostředků. Plnohodnotné provádění plánu pro oživení a odolnost v souladu s příslušnými milníky a cíli pomůže Lotyšsku rychle se zotavit z dopadů krize COVID-19 a současně posílí jeho odolnost. Pro úspěšné provádění plánu pro oživení a odolnost i dalších hospodářských politik a politik zaměstnanosti, které jdou nad rámec plánu pro oživení a odolnost, je i nadále důležité systematické zapojování sociálních partnerů a dalších příslušných zúčastněných stran, aby měla celková politická agenda širokou podporu.
- (23) Lotyšsko předložilo dohodu o partnerství stanovenou v nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060¹⁸ dne 25. května 2022, avšak ostatní programy politiky soudržnosti stanovené v uvedeném nařízení doposud nebyly předloženy. V souladu s nařízením (EU) 2021/1060 Lotyšsko při programování fondů politiky soudržnosti na období 2021–2027 zohlední příslušná doporučení, která mu byla vydána. To je předpokladem pro zlepšení účinnosti a pro maximalizaci přidané hodnoty finanční podpory, kterou má země obdržet z fondů politiky soudržnosti, a zároveň je tak podporována koordinace, doplňkovost a soudržnost mezi těmito fondy politiky soudržnosti a dalšími nástroji a fondy Unie. Úspěšné provádění Nástroje pro oživení a odolnost a programů politiky soudržnosti také závisí na odstranění překážek, které stojí v cestě investicím na podporu zelené a digitální transformace a vyváženého územního rozvoje.

¹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 159).

(24) Kromě hospodářských a sociálních problémů, kterými se zabývá plán pro oživení a odolnost, čelí Lotyšsko řadě dalších výzev, včetně přístupu k bankovním úvěrům. Po většinu posledního desetiletí byl úvěrový tok do soukromého sektoru záporný. V roce 2016 se sice překlopil do kladných hodnot, ale míra růstu úvěrů zůstala i tak nižší než míra růstu HDP. Dluh soukromého sektoru v roce 2020 činil 66,5 % HDP ve srovnání se 78,3 % HDP o pět let dříve. Pro malé a střední podniky je obzvláště obtížné získat úvěr, a to částečně kvůli jejich vyššímu úvěrovému riziku, ale také kvůli relativně vysokým nákladům na úvěr a obtížné administrativě. Kromě toho je obtížné získat úvěr zejména mimo region Rigy, a to kvůli nízké likviditě aktiv nabízených jako zajištění. Tato skutečnost představuje významnou překážku jak pro hypoteční úvěry, tak pro úvěry podnikům. Financování ekologických spotřebitelských technologií by navíc díky levnějším a dlouhodobějším úvěrovým produktům mohlo být dostupnější. Politické úsilí se zaměřuje především na podporu poskytování úvěrů v kombinaci s veřejnými dotacemi. S tím však souvisejí značné náklady pro státní rozpočet, a proto se nejedná o udržitelný způsob podpory úvěrové činnosti. K tomu, aby se zmírnily překážky v nabídce úvěrů, je zapotřebí obecně zlepšit transparentnost a důvěru v podnikatelské prostředí, včetně omezení šedé ekonomiky. Kromě toho je zde prostor pro zvýšení míry návratnosti úvěrů, díky kterému by se snížily náklady bank spojené s nesplácenými úvěry a kterému by mohl napomoci účinnější právní systém. Ke snížení rizika likvidity, kterému banky čelí při přijímání zajištění na relativně nelikvidních trzích, by mohly přispět cílené systémy půjček a záruk. Veřejné systémy půjček pro strategicky důležité investice, jako je přechod na ekologickou ekonomiku a regionální rozvoj, by mohly zvýšit účinnou konkurenci na bankovním trhu nebo zaplnit mezeru na trhu, kde je bankovní financování buď příliš drahé, nebo není dostupné. Veřejné systémy záruk a půjček navíc nabízejí podstatně nákladově efektivnější způsob podpory soukromých výpůjček než grantové systémy. Kromě překážek bankovního financování je lotyšský trh alternativních zdrojů financování nedostatečně rozvinutý a má potenciál pro zlepšení přístupu podniků k financování.

- (25) Plán REPowerEU, jak jej navrhuje Komise a který reaguje na mandát hlav států a předsedů vlád Unie ve Versailleském prohlášení, má v co nejkratší době postupně odstranit závislost Unie na dovozu fosilních paliv z Ruska. Za tímto účelem zamýšlí Komise v dialogu s členskými státy identifikovat nejvhodnější projekty, investice a reformy na vnitrostátní, regionální a unijní úrovni. Cílem těchto opatření je snížit celkovou závislost na fosilních palivech a při dovozu fosilních paliv se odklonit od Ruska.
- (26) Podle údajů z roku 2020 tvoří ropné produkty (33,8 %) a zemní plyn (21,6 %) přibližně polovinu celkové skladby energetických zdrojů Lotyšska, přičemž zbývající část představuje především energie z obnovitelných zdrojů (44,1 %). Lotyšsko z Ruska dováželo veškerý zemní plyn (což je více než unijní průměr, který je na dovozu ruského plynu závislý ze 44 %) a bylo klíčovým zdrojem (20 %) dovozu ropných produktů do Lotyšska (což je do značné míry v souladu s unijním průměrem, který je na dovozu ruské ropy závislý z 26 %).¹⁹ Závislost Lotyšska na dodávkách ruského plynu výrazně snižuje jeho plynové propojení s Litvou, díky němuž má Lotyšsko přístup k terminálu zkapalněného zemního plynu v Klaipedė. Kromě toho je Lotyšsko propojeno také s Estonskem a Finskem, takže tyto čtyři země jsou součástí stejného trhu se zemním plynem. Zásobník plynu umístěný v Lotyšsku slouží k vyrovnávání sezónních výkyvů v nabídce a poptávce a uchovává bezpečnostní rezervu pro pobaltský trh. Doporučuje se, aby byly nové investice do infrastruktury a do sítí souvisejících s plynem pokud možno schopny obstát i v budoucnosti, aby se usnadnila jejich dlouhodobá udržitelnost prostřednictvím budoucího nového využití pro udržitelná paliva. Politickými prioritami by nicméně měly zůstat dokončení probíhající synchronizace s kontinentální rozvodnou sítí Unie, zajištění dostatečných kapacit pro propojení se sousedními členskými státy a realizace společných projektů v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Kromě vylepšení plynárenské infrastruktury, jehož cílem je zajistit alternativní zdroje dodávek, bude pro snížení energetické závislosti na Rusku nutné, aby Lotyšsko urychlilo zavádění obnovitelných zdrojů energie a zvýšilo energetickou účinnost, zejména v odvětví stavebnictví a dopravy. Lotyšský plán pro oživení a odolnost zahrnuje opatření, jejichž cílem je usnadnit soukromé investice do větrné energie na pevnině.

¹⁹ Eurostat (2020), podíl ruského dovozu na celkovém dovozu zemního plynu a surové ropy. Pokud jde o průměr v EU-27, je celkový dovoz založen na dovozu mimo EU-27. V případě Lotyšska se do celkového dovozu započítává obchod v rámci Unie. Ropa nezahrnuje rafinované ropné produkty.

Jejich předčasné zavedení, které nedávno oznámila vláda, by mohlo pomoci investice do větrné energie na pevnině urychlit. Zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie by však také znamenalo, že by Lotyšsko muselo prozkoumat příležitosti v oblasti větrné energie na moři. Mohla by být posílena opatření v oblasti energetické účinnosti včetně rozsáhlé renovace, a to zejména u budov, v dopravě a v průmyslu. V zájmu diverzifikace skladby energetických zdrojů Lotyšsko ve spolupráci se sousedními členskými státy zvažuje investice do jaderné energie. Má-li Lotyšsko dostát cílům balíčku „Fit for 55“, bude zapotřebí dále zvýšit ambice, pokud jde o snižování emisí skleníkových plynů, i využívání obnovitelných zdrojů energie a energetickou účinnost.

- (27) Vzhledem k tomu, že urychlený přechod na klimatickou neutralitu a odklon od fosilních paliv si v řadě odvětví vyžádá značné náklady na restrukturalizaci, může Lotyšsko v rámci politiky soudržnosti využívat mechanismus pro spravedlivou transformaci, aby zmírnil socioekonomický dopad přechodu v nejpostiženějších regionech. Lotyšsko může navíc zlepšovat pracovní příležitosti a posilovat sociální soudržnost s pomocí Evropského sociálního fondu plus zřízeného nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1057²⁰.
- (28) Na základě posouzení Komise přezkoumala Rada program stability z roku 2022 a její stanovisko²¹ je promítnuto zejména do doporučení č. 1.
- (29) Vzhledem k úzké provázanosti ekonomik členských států eurozóny a jejich kolektivnímu příspěvku k fungování hospodářské a měnové unie Rada doporučila, aby členské státy eurozóny přijaly opatření k provedení doporučení obsažených v doporučení týkajícím se eurozóny 2022, a to i prostřednictvím svých plánů pro oživení a odolnost. V případě Lotyšska se to odráží zejména v doporučeních č. 1, 2 a 3.

²⁰ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1057 ze dne 24. června 2021, kterým se zřizuje Evropský sociální fond plus (ESF+) a zrušuje nařízení (EU) č. 1296/2013 (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 21).

²¹ Podle čl. 5 odst. 2 nařízení (ES) č. 1466/97.

DOPORUČUJE Lotyšsku v letech 2022 a 2023:

1. V roce 2023 zajistit, aby byl růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v souladu s celkově neutrálním nastavením fiskální politiky, a brát přitom v potaz pokračující dočasnou a cílenou podporu domácností a podniků, které jsou nejzranitelnější vůči prudkým nárůstům cen energií, a osob prchajících z Ukrajiny. Být připraveno přizpůsobit současné výdaje vyvíjející se situaci. Rozšířit veřejné investice do zelené a digitální transformace a energetické bezpečnosti při zohlednění iniciativy REPowerEU, a to i s využitím Nástroje pro oživení a odolnost a dalších fondů Unie. Provádět fiskální politiku zaměřenou na dosažení obezřetných střednědobých fiskálních pozic. Rozšířit zdanění, včetně zdanění majetku a kapitálu, a posílit přiměřenost zdravotní péče a sociální ochrany s cílem snížit nerovnost.
2. Pokračovat v provádění svého plánu pro oživení a odolnost v souladu s milníky a cíli uvedenými v prováděcím rozhodnutí Rady ze dne 13. července 2021. Předložit programové dokumenty v rámci politiky soudržnosti na období 2021–2027, aby mohly být projednány s Komisí a následně mohlo započít jejich provádění.
3. Zlepšit přístup malých a středních podniků k financování prostřednictvím systémů veřejných půjček a záruk zaměřených na usnadnění investic strategického významu, zejména ekologické transformace a regionálního rozvoje.
4. Snížit celkovou závislost na fosilních palivech a diverzifikovat dovoz fosilních paliv urychlením zavádění obnovitelných zdrojů energie, zajištěním dostatečné kapacity propojení, diverzifikací dodávek energie a energetických tras a snížením celkové spotřeby energie pomocí ambiciózních opatření v oblasti energetické účinnosti.

V Bruselu dne

Za Radu

předseda/předsedkyně